

Erfgoednieuws 01 | 2020

2 | [Museum de Oude Wolden wordt het MOW | Museum Westerwolde](#)

4 | [Spitsbergen 79, de geschiedenis van een expeditie](#)

7 | [Tentoonstellingen](#)

ERFGOEDPARTNERS

Museum de Oude Wolden wordt het **MOW | Museum Westerwolde**

Eigentijds en fris. Dat wil het MOW – spreek uit als Moow - in Bellingwolde zijn. MOW klinkt lekker kort, herkenbaar en leent zich voor wisselende invullingen. Maar de oplettende lezer, die het MOW al kende, ziet natuurlijk dat het een afkorting is van het vertrouwde 'Museum de Oude Wolden.' De W mag gelezen worden als een verwijzing naar Westerwolde, wat ook terugkomt in de nieuwe ondertitel. De nieuwe naam wordt voluit 'het MOW | Museum Westerwolde'.

Het museum programmeert een aantal keren per jaar wisselende, eigentijdse tentoonstellingen. De oude naam 'Museum de Oude Wolden', zoals het sinds de oprichting in 1973 heette, riep echter een beeld op van een streekmuseum met enkel een 'zo was het vroeger' benadering. Streekmuseum is het museum wel, het is geworteld in Westerwolde, het zuidoostelijk deel van de provincie Groningen, vlak bij de grens met Duitsland. Maar

als streekmuseum wil het actueel zijn en zich onderscheiden. Wie tegenwoordig het museum bezoekt, wordt allereerst verrast door de moderne entree. Het museum heeft aan de oudbouw, die waarschijnlijk dateert uit het einde van de achttiende eeuw, met een ingrijpende verbouwing in 2012, een uitbouw van glas aan laten bouwen. De website van het museum omschrijft het als 'een karakteristieke stalen pui die als open venster op het museum

werkt'. Daardoor wordt 'buiten' nadrukkelijk 'binnen' gehaald. En 'buiten' betekent in dit dorp ondermeer de imposante herenboerderijen, die volop aan de Hoofdweg te vinden zijn. De omgeving wordt zo onderdeel van de museale beleving. Eenmaal binnen merkt de bezoeker dat dit museum oog heeft voor zowel (cultuur-)historie als eigentijdse kunst, beide altijd met een link naar de regio.

Lodewijk Bruckman

Naast de wisseltentoonstellingen vind je in het MOW altijd werk van fijnschilder Lodewijk Bruckman (1903-1995), fascinerend realistische schilderijen vol symboliek. Daarvoor is permanent een zaal beschikbaar en via een website, folder en boek verdiepende informatie te krijgen. Een student digital design gaat dit jaar voor het museum een interactief scherm ontwerpen, zodat bezoekers nog gerichter kunnen vinden wat ze weten willen. Wil je op een spannende manier het werk van Bruckman verkennen, dan kun je de 'Magische Museum Escape' boeken. www.museumdeoudewolden.nl/lodewijk-bruckman

Verskillende doelgroepen

Hoewel autonome kunst een belangrijk aandachtsgebied van het MOW is, waarbij wordt samengewerkt met de vele professionele kunstenaars die in Groningen wonen of zich door Groningen laten inspireren is het museum geen galerie, zegt Hesther Bakker,

medewerker communicatie & educatie van het MOW. 'Ook het historische verhaal van de streek heeft een plek in exposities en de programmering. Zo organiseren we samen met de Historische Vereniging Westerwolde ieder najaar een serie historische lezingen rondom een centraal thema. Een paar keer per jaar, bijvoorbeeld rond de jaarwisseling en tijdens de Grunneger Weke bieden we laagdrempelige gezelligheid. Die middagen trekken vooral mensen uit de directe omgeving van het museum. Afgelopen december mochten we tijdens 't Joar oet zo'n 320 bezoekers begroeten. Daarbij helpt het als de regionale en landelijke pers aandacht besteden aan de evenementen en tentoonstellingen. Een goede recensie in het Dagblad van het Noorden of een uit-tip op RTV Noord leidt direct tot meer bezoekers.'

Het MOW bewaart de materiële

(en soms immateriële) getuigenissen van de eigen streek, overwegend Westerwolde, maar ook wel wat uit Oldambt (Bellingwolde bevindt zich op de grens tussen beide gebieden). 'Recent voltooiden we de registratie van onze eigen collectie, een enorme klus die jaren in beslag nam en grotendeels door vrijwilligers werd uitgevoerd. Daar zijn we best trots op.'

Educatie

Het museum heeft ook aandacht voor educatie. Jonge bezoekers wacht geen speelhoek maar een eigen route door de tentoonstellingen. 'Hoewel de routes er iedere keer anders uitzien proberen we altijd om kinderen actief te maken, zich te laten verbazen, de fantasie en creativiteit te prikkelen, zich een mening te vormen en ideeën met anderen te delen' vertelt Hesther. 'En het moet gewoon leuk zijn, je moet terug willen komen naar het MOW.'

Studenten en vrijwilligers

Het MOW is sinds 2017 geen gemeente-museum meer maar een zelfstandige stichting die nog wel een financiële band met de gemeente Westerwolde heeft. 'Het budget bestaat grotendeels uit de subsidie van de gemeente. Daarvan wordt het leeuwendeel direct weer teruggestort als huur. Het gebouw is van de gemeente, die ook voor het onderhoud zorgt. Voor de toekomst gaan we op zoek naar nieuwe geldbronnen zoals projectsubsidies en sponsors. Een trainee, een bijna afgestudeerde studente bedrijfskunde, gaat zich daar samen met directeur Obby Veenstra mee bezighouden. Ook voor ander onderzoek wordt trouwens samengewerkt met

studenten, via de Wetenschapswinkel van de Rijksuniversiteit Groningen.

Verder zijn vrijwilligers voor ons van levensbelang. We hebben een trouwe groep baliemedewerkers, mensen die rondleidingen verzorgen, tentoonstellingen helpen bouwen en een klusjesman voor wie geen opdracht te gek is.' Het museum ziet de naamsverandering als een ijkpunt, een nieuwe jas, waarmee de profielverandering wordt benadrukt.

Meer weten over het MOW?

[Raadpleeg dan de webpagina.](#)

Daar zijn ondermeer filmpjes te vinden waarin het museum in beeld wordt gebracht.

In 1979 werd een expeditie naar Spitsbergen ondernomen door wetenschappers van de Rijksuniversiteit Groningen. Veertig jaar later is over deze expeditie in het Universiteitsmuseum Groningen tot 1 maart de tentoonstelling 'Spitsbergen 79' te zien. De tentoonstelling belicht de geschiedenis van de expeditie, maar kijkt ook naar de huidige situatie en de klimaatveranderingen.

In 1979 vertrok onder leiding van Louwrens Hacquebord (1947) de eerste extern gefinancierde expeditie van de RUG naar Amsterdameiland bij Spitsbergen. Vanuit het Arctisch Centrum Groningen deden zij onderzoek naar het verblijf van zeventiende-eeuwse walvisvaarders en de invloed van de Nederlandse walvisindustrie op de arctische omgeving. Veertig jaar later wordt aan de hand van nooit eerder gepubliceerde foto's door expedi-

tielid en wetenschappelijk fotograaf Ben Bekooy teruggekeken op dit bijzondere project.

Aanleiding voor de expeditie

Het doel van deze expeditie was onderzoek doen naar de walvisvangst door de Nederlanders in de zeventiende eeuw. In 1612 kwamen de Nederlanders aan op Spitsbergen, een jaar later dan de Engelsen. De grootste zeventiende-eeuwse nederzetting was Nederlands: Smerenburg. Het was

het eerste dorp op Spitsbergen. In 1974 constateerde een Zweedse wetenschapper dat hier nog nooit onderzoek naar was gedaan. 'Wordt dat niet eens tijd?' vroeg hij zich af. Er werd door de Rijksuniversiteit Groningen een advertentie over de expeditie geplaatst. 'Dat is net iets voor mij', dacht Louwrens Hacquebord, en reageerde. Hacquebord, emeritus-hoogleraar Arctische en Antarctische studies en voormalig directeur van het Arctisch Cen-

trum van de Rijksuniversiteit Groningen, was in 1979 de leider van de expeditie. Op expeditie gaan was hem niet vreemd. 'Ik heb ervaring opgedaan bij expedities in Afrika, en die ervaring heb ik gebruikt bij de voorbereidingen voor deze reis.' Hacquebord studeerde fysische geografie in Utrecht en archeologie in Groningen. 'Daar kwam veel geschiedenis bij kijken, dus ik voel mij ook historicus. Je kunt dus spreken van een multidisciplinair onderzoek.'

Spitsbergen 79 De geschiedenis van een expeditie

Een hele onderneming

Voor de expeditie werd anderhalve maand uitgetrokken. Maar voordat de expeditieleden in juli 1979 konden afreizen, moesten ze eerst leren schieten. 'Om eventueel ijsberen te kunnen doden. Wij kregen voor dit doel Mausergeweren en een tijdelijke schietvergunning. Tegenwoordig wordt dat allemaal ter plekke geregeld, maar ik liep rustig met een geweer over mijn schouder op Schiphol, alleen

begeleid door een douanier, want je weet maar nooit.'

De reis naar Spitsbergen had nogal wat voeten in de aarde. 'We hebben veel moeite moeten doen om op Amsterdameiland terecht te komen. Toen wij het laatste deel van de reis moesten afleggen, was er geen schip, dat wij wel hadden besteld. Uiteindelijk bleek dat de kapitein geen papieren had om op de ijszee te varen. Toentertijd had je natuurlijk nog geen mobieltjes dus contact leggen was veel ingewikkelder. Telefoneren ging via de radio. Uiteindelijk hebben wij via de assistent-gouverneur iets kunnen regelen.'

Aangekomen in juli 1979 op Amsterdameiland had de expeditie te maken met veel (weer) depressies. 'Dat betekende sneeuw ruimen.'

Sponsoring

Om de expeditie te kunnen financieren werd ook gebruik gemaakt van sponsoring. 'De kleding en tenten werden ter beschikking gesteld door een buitensportbedrijf.' Elsevier Magazine deed een letterlijke duit in het zakje evenals de NOS, die betaalde voor het maken van vier documentaires. 'In 1980, bij de volgende expeditie, sponsorde Beerenburg met als motto Beerenburg op Smerenburg. Je kunt het bijzonder noemen dat

toen een wetenschappelijk project op deze manier deels werd gefinancierd. De kleding en de tenten bleken in 1979 niet geschikt voor een verblijf op Spitsbergen. Amsterdameiland was een vervelende plek vanwege de buien die over je heen komen. Spitsbergen ligt zo'n 1.000 kilometer van de Noordpool en 1.000 kilometer ten noorden van Noorwegen, op 79 graad noorderbreedte. De tenten en kleding van het buitensportbedrijf werden als reactie op de ervaringen van het eerste jaar verbeterd. Ook overheidsdiensten werkten bijvoorbeeld mee ten aanzien van de rantsoenen. De politie verstrekte wapens ter bescherming tegen ijsberen. We kregen een schietcurcus en een tijdelijke wapenver-

gunning. Tegenwoordig wordt dat alles ter plaatse geregeld en zijn alleen de leiders van de expeditie bewapend.'

Hacquebord wilde graag dat een fotograaf meeging om de reis in foto's vast te leggen. 'Fotograaf Ben Bekooy van het Volkenkundig Museum in Leiden werd daarom als lid aan de expeditie toegevoegd. Zijn foto's vormen de kern van de tentoonstelling die nu in het Universiteitsmuseum te zien is. Hij maakte prachtige beelden, uiteraard toen nog analoog. Door de foto's krijg je als beschouwer bijna letterlijk de kou mee. Ook de spullen die we mee hadden zijn niet alleen op de foto's te zien maar zijn deels ook fysiek aanwezig.

Resultaten

Tijdens hun vier weken durend verblijf werden veel verhalen ontzenuwd. Zo werd beweerd dat er wel 10.000 mensen op Smerenburg hadden gewoond. Dat was niet het geval. Er was sprake van zestien huizen en zo'n 200 inwoners onder wie een smid, timmerman en bakker. En er was een soort kroeg. 'We hebben veel pijpenkoppen gevonden.' Er zouden koeien hebben geleefd. Ook dat klopte niet: er waren geen

weiden. Ook waren er geen honden, alleen kippen. De nederzettingen werden in de zeventiende-eeuw ingericht met als doel walvissen te vangen voor hun spek en traan. Daarvoor werden traankokerijen ingericht. Traan werd teruggebracht naar de Republiek en verwerkt als smeermiddel voor leerlooierijen, textiel, zeep, kazen en als brandstof voor lampen. Er was nog geen aardolie. Een ander gerucht was dat er vrouwen op Spitsbergen verbleven. Ook dat bleek niet het geval. 'In 1980, tijdens de tweede expeditie, zijn vijftig graven onderzocht en daaruit kan geconstateerd worden dat er alleen mannen zijn geweest. We hebben kralen gevonden, maar ook jongens en mannen droegen in die tijd kralen. Dus geen aanwijzing voor de aanwezigheid van vrouwen.'

Klimaatverandering

Het landschap op Spitsbergen is de afgelopen veertig jaar duidelijk groener geworden, er is meer vegetatie. De gletsjers smelten, trekken zich terug, er is minder sneeuw en minder land- en zee-ijs. Vanaf 1979 neemt het sneeuw-ijs af. De gevolgen van de klimaatverandering worden zichtbaar. Er verandert van alles in het poolgebied. Zo waren er in 1979 geen

muggen, de expeditieleden werden niet gestoken, nu wel. Planten en dieren schuiven op naar het noorden.

Het poolgebied is de thermometer van de aarde; er is duidelijk sprake van een snelle temperatuurstijging: een groot probleem. Het is zaak hier aandacht voor te blijven vragen.

[Podcast met Louwrens Hacquebord over de eerste expeditie.](#)

GRID Groningen
tot en met 23 februari
Mooi Marginaal

De Stichting Laurens Janszoon Coster organiseert eenmaal per twee jaar een bekroning van de mooiste margedrukwerken van de voorafgaande twee jaar. De boeken zijn, doorgaans in bescheiden oplage, gemaakt door gedreven amateurs en professionals. Iedereen kan zijn/haar uitgaven van marginaal drukwerk inzenden. Een onafhankelijke jury kiest de 50 mooiste werken. Die zijn allemaal in GRID te bewonderen.
[mooi marginaal](#)

Noordelijk Scheepvaartmuseum
tot en met 1 maart
Dood & de Zee - cultuur, rituelen en gebruiken

De tentoonstelling verhaalt over de gruwelijke gevaren op zee, de mensen die het leven lieten en het intense verdriet van de achterblijvers. Wat is een 'droge' verdrinking? Waarom behandelde een scheepsarts zijn patiënten vroeger met arsenicum? Welke desastreuze impact had de voorjaarsstorm van 1883 in Paesens Moddergat? 'Dood & de Zee' geeft antwoord op deze en andere vragen.

[Dood & de Zee](#)

MOW|Museum Westerwolde
Bellingwolde
tot en met 29 maart
Denkend aan Groningen
'Denkend aan Groningen' is de

eerste in een reeks tentoonstellingen waarin het MOW de schoonheid van het Groninger platteland centraal stelt. Het museum nodigde professionele kunstenaars uit om aan de slag te gaan met de vraag wat het Groninger platteland nou zo buitengewoon mooi maakt.

In de tentoonstelling gaat het om het landschap maar ook om het leven en de mensen in de provincie. Elke kunstenaar geeft vanuit zijn of haar eigen, unieke invalshoek invulling aan het thema. Dat levert een expositie op met zeer uiteenlopend werk - schilderijen, grafiek en installaties - dat in de meeste gevallen meer is dan een rechtstreekse weergave van bijvoorbeeld het natuurschoon of een cultuurhistorische gebeurtenis.

Behalve het inzenden van werk werd kunstenaars ook gevraagd de zin 'Denkend aan Groningen, zie ik...' af te maken. Bezoekers krijgen die zelfde gelegenheid tijdens de expositie.

Veldwerk

Aansluitend op deze hoofdtentoonstelling is in de ontvangstruimte van het museum de kleine expositie 'Veldwerk' te zien. Daarin verkennen de fotografen René Alberts, Annemarie van Buuren en Pieter Tonnis de Graaf op eigen wijze het Groninger landschap.

[denkend aan groningen](#)

Koetshuis Ennemaborg
Midwolda tot en met 19 april
Een licht op Westerwolde

André Dümmer uit Ter Apel exposeert in het Koetshuis op Landgoed Ennemaborg in Midwolda. Met 'Een licht op Westerwolde' laat hij u verrassen door het licht in het landschap van Westerwolde. Fotografie en licht zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het warme avondlicht en het licht met herfstkleuren geven adembenemende sfeerbeelden.

[Een licht op Westerwolde](#)

**Museum Klooster Ter Apel
tot en met 19 april**

Zie mij; de Bijbel in 609 foto's

Hoe breng je de eeuwenoude verhalen van de Bijbel tot leven in deze tijd? Kunstenaar Caroline Waltman doet dat door middel van foto's. In verschillende landen legde zij beelden vast die een nieuwe en eigentijdse blik op de Bijbel werpen. Waltman koppelt foto's van een kind in bad, een vliegveld vol vluchtelingen en een kuil vol regenwater aan door haar gekozen verzen uit de Bijbel. Een selectie van de foto's – deels afgedrukt op levensgroot formaat – wordt getoond in combinatie met de gekozen Bijbelverzen.

**De Buitenplaats Eelde
tot en met 13 april**

Johan Dijkstra. Vergezichten

Museum De Buitenplaats presenteert bekend en onbekend werk van de Groningse kunstenaar Johan Dijkstra (1896-1978). De tentoonstelling 'Johan Dijkstra. Vergezichten' biedt een weidse blik op Dijkstra's grafische werk. Centraal staat de wisselwerking tussen zijn prenten enerzijds, en anderzijds zijn schilderijen en tekeningen. Dijkstra's beroemdste prenten hangen naast niet eerder getoonde schilderijen. Snelle tekeningen, een indrukwekkend schetsboek en ander werkmateriaal dat vaak niet voor de buitenwereld bestemd was, geven een spannend beeld van het werkproces van deze productieve en veelzijdige kunstenaar.

**Nationaal Bus Museum
Hoogezand**

tot en met 15 september

**Busvervoer in en na de Tweede
Wereldoorlog**

In het kader van 75 jaar Vrijheid

toont het Nationaal Bus Museum de invloed van de Tweede Wereldoorlog en de wederopbouw op het busvervoer in Nederland. De expositie is geografisch onderverdeeld en in drie tijdvakken: 1943 tot 1945, 1944 tot 1947 en 1947 tot 1950.

In de oorlog werden op creatieve wijze alternatieve brandstoffen gebuikt zoals bijvoorbeeld de gasgeneratoren. De Crossley's, Scania's, Saurers, Dodges en dergelijke, vormden de ruggengraat van het vervoer in bevrijd en herrijzend Nederland.

CBK Groningen

tot en met 14 maart 2020

**Installaties van Gjal't Blaauw en
Frenske Jansen**

en met 14 maart is in het CBK Groningen een tentoonstelling te

zien met installaties van een doorgewinterde kunstenaar én een pas afgestudeerd talent. De buitenbeelden van de 75-jarige Gjal't Blaauw zijn een begrip, in Groningen staan zelfs meer dan tien. Installaties biedt een unieke gelegenheid om zijn kleurrijke beelden samen in een ruimte te zien. In een documentair overzicht zie je bovendien al het werk van Gjal't in de openbare ruimte.

Beeldend kunstenaar Frenske Jansen staat daarentegen nog aan het begin van haar carrière, in 2018 rondde ze haar opleiding aan Academie Minerva af. Ze ontleent de alledaagse functie van objecten zoals theezakjes, bloempotten en meubilair waardoor een fictionele werkelijkheid ontstaat. In het werk van het talent herken je een fascinatie voor vormen en structuren uit de natuur en een obsessie met huid.

Colofon

Jaargang 1, nummer 1, februari 2020

ISSN: 24-05-8270

Redactie:

Thea Pol, Hester Hazenberg

Wilt u reageren of heeft u kopij:

info@erfgoedpartners.nl

Vormgevingsconcept en lay-out:

Gerard de Vries, Smartmobiletour.nl

Erfgoednieuws is de digitale
nieuwsbrief van Erfgoedpartners,
en verschijnt iedere maand.

Erfgoedpartners

Lopende Diep 8

9712 NW Groningen

(050) 313 00 52

www.erfgoedpartners.nl

